

Kapitel 18

SMEDEDRENG OG HVERDAG IGEN

Naturligt nok var der ingen overhovedet, der havde fantasi til at forestille sig, at jeg – der altid havde kunnet løse opgaver og problemer, og som under krigen havde siddet og trøstet store voksne mænd, som græd snot på mine spæde skuldre – selv kunne få problemer. Selv var jeg måske for stolt til at bede om hjælp. Det var forholdsvist nyt for mig at bede andre om noget. At klynke hjalp aldrig, det havde jeg fået ind med modermælken. Hvor kunne man i øvrigt klynke?

Nu, hvor alle disse mange år er gået, kan jeg med ret stor sikkerhed slå fast, at symptomatisk for Bopafolk er, at de manglede social indsigt og forståelse. De har aldrig sanset, at kammerater kunne have brug for hjælp, og derfor selv tage et initiativ til at hjælpe dem. Flere Bopakammerater drak sig fra sans og samling, og deres kammerater så passivt til fra sidelinjen.

Om det så har sammenhæng med opfattelsen af den individuelle friheds ukrænkelighed – det, at det er den enkelte, der helt og fuldt råder for sin skæbne – skal være usagt.

De af vore alkoholikere, der blev reddet og halet ind i en »normaltilværelse«, blev det af andre, af folk udefra. Ikke fordi der på nogen måder har været tale om dårligt kammeratskab, men måske var vi bare slidt op. Den fatale mangel på medmenneskelig indsigt efter krigen kan ene og alene skyldtes alt det, vi havde været igennem.

Et begreb som psykologhjælp var endnu ikke opfundet. Samfundet var skide ligeglad, fortielsens sand og olie blev brugt, og det kom mange af kammeraterne til at betale dyrt for.

At møde op på lærepladsen var det mindste onde på den tid. Noget håndværksmæssigt naturtalent har jeg aldrig været.

Mekanik har aldrig interesseret mig.

For mig stod tiden fra juni 1945 til september 1946 stille, og det blev en meget, meget lang periode. Uden forventninger eller illusioner mødte jeg op, godt nok klar over, at jeg ville være interessant, og at jeg ville blive overdænget med spørgsmål:

»Hvad har du lavet«? »Har du sprunget noget i luften«?

»Har du slået folk ihjel«?

Det var de nye på værkstedet, der spurgte. De »gamle« lusede man sig med, når man talte om de numre, vi havde lavet sammen. Her var det mere: »Kan du huske«?

Jeg havde besluttet at holde den lavest mulige profil, men ellers prøve at svare pænt. Ingen snak i arbejdstiden, korte lokumsture, arbejdet blev passet uden svinkeærinder af nogen art. Mester havde bemærket det på sin egen tvære måde; her var en effektiv, billig arbejdskraft, og den skulle udnyttes. De unge svende tiltalte jeg korrekt med De, så var det op til dem, hvis tiltaleformen skulle ændres. Nogen gjorde, andre nød tilsyneladende at blive placeret lidt højere end »frihedskæmperen« på hønsestigens hakkeorden.

Mig generede det ikke. Det hele var så røvhamrende kedeligt. Dagene var lange som år, nogle gange havde jeg på fornemmelsen, at det store ur på væggen gik baglæns, eller at viserne stod stille. Men som dagene gik, fordampede sensationerne, og jeg kunne nu spille eller rettere gå ind i den rolle, som jeg kendte til hudløshed: du er der, ingen ser dig, ingen hører dig, du er der bare.

Hjemløs – autoriseret kattedænger

Jeg havde været til nogle fester og havde ikke været hjemme i nogle dage. Ved fyraften dukkede jeg op, og straks fór mor i hovedet på mig. Hun var vred:

– Hvor har du været? Hvis du vil bo her, skal du være hjemme senest klokken 10! Har du forstået?

Det var mit stille håb, at gassen ville gå af ballonen, men nej, hun tromlede og tromlede.

Det hele endte med, at jeg tog min rygsæk, bad hende pege ud, hvad der var mit af sokker, undertøj osv. Hun fattede ikke en pind af det hele. Nu havde knægten i halvandet år kunnet gå og komme, som han syntes, og så dette – det var dråben, der fik bægeret til at flyde over, den absolutte bund.

– Hvor tager du hen? – Du har haft bekymringer nok, lillemor, du skal ikke have flere. Jeg finder ud af det.

Men det var lige før lærepladsen holdt sommerferie, og jeg var helt uden penge, for der var ikke feriepenge for hverken lærlingen eller eks-sabotøren. Jeg opsøgte min gamle ven Murer Søren og fortalte ham, at jeg var helt på skideren og spurgte, om ikke jeg kunne fange katte for ham, og hans svar var: – Selvfølgelig.

Derefter blev jeg autoriseret kattefænger med papir på det fra Politiet. Vi havde nogle ret store fælder, som vi satte ud, hvor vi havde fået besked på, at der var vilde katte, som skulle fanges.

Jeg fik som bekendt 7 kr. for en kat, og da ingen undersøgte, om katten, som jeg afleverede, var vild eller tam, varede det ikke længe, før mine udgifter til røgede sild steg, og antallet af katte faldt drastisk. Af og til havde jeg to solide lædertasker med to katte i hver på styret og en kasse med både to eller tre i på bagagebæren. Folk skævede, når jeg holdt for rødt lys, og de elendige katte begyndte at slås, hyle og skribe. Det gav smør på brødet – men langt fra nok.

Jeg fik et job, hvor jeg til langt ud på natten stod og klippede gamle malerdåser og konservesdåser op. Værktøjet var elendigt, betalingen skandaløs, det var beskidt, uhumskt og farligt.

Skar jeg mig på de rustne dåser med rådne madrester og giftige kemikalier, ville jeg givetvis få en blodforgiftning.

Arbejdshandsker kostede penge, og at anskaffe dem til drengen var lige så fjernt som en by i Rusland.

Jeg opsøgte Bopas kontor og spurgte, om ikke der var ét eller andet, jeg kunne gøre. Jeg har nok ikke udtrykt mig tydeligt nok, eller også har man ikke fattet, at her stod smededrengen og bad om at få to gange 105 kr. for at spille frihedskæmper, medens lærepladsen var lukket på grund af sommerferie.

I stedet kørte jeg som svajer på en budcentral. Det var noget af en overgang at gå fra den luksusbil, jeg var vant til at køre i (en Ford de Luxe V8), stjålet fra den tyske handelsattaché, til en trehjulet ladcykel. Jeg sov skiftevis hos Søren og en husassistent i Gentofte, men de var begge ved at få nok af mig, så jeg søgte om optagelse på et lærlingehjem. Der var ingen plads lige for nærværende, der var ventelister, og de spurgte for meget og var in-

dremissionske. Tvungen kirkegang og aftenbønnemøder var ikke min kop te.

Ved et nyt bal scorede jeg en ny husalf. Hun var ikke nær så bange af sig, men adgangsforholdene til hendes værelse var katastrofalt dårlige. Toilettet, som også jeg skulle bruge i nødsituationer, var det samme som familiens, og det var en stor familie. For at komme på WC'et skulle man ned ad en lang gang med en frygtelig masse døre. En dag var jeg lige smuttet ud på gangen, da jeg så en dør gå op. Lynhurtigt nåede jeg at gemme mig bag en frakke, der hang på knagerækken. Fruen næsten rørte mig, men hun drømte gudskelov ikke om, at der stod en fremmed mand lige op og ned ad hende. Havde hun opdaget mig, havde hun garanteret skreget som en vild og dånet.

Det holdt knap en uge, så smed pigen mig ud. Sagen var simpel nok; efter det fine, efter en af vore små, fælles glæder vippede jeg et kondom ud ad vinduet, og i min skødesløshed faldt det ned og hængte dekorativt på underboens vinduessprosse. Tilbage til Søren, hans kone og tre børn i en toværelses med et lokum, man kun kunne komme ind på, hvis man bakkede.

Badeværelse? Det var et vandfad anbragt i køkkenvasken. Fransk vask eller kattevask var, hvad det kunne blive til for os alle, man var jo trods alt lidt genert. I hele denne periode passede jeg mit arbejde punktligt.

HJEM IGEN

Lærekammeraterne spurgte noget undrende, hvorfor i alverden jeg slæbte rundt på en rygsæk. »Jeg er husvild«. De troede mig ikke. En »helt« – en rigtig frihedskæmper som mig, og så husvild nu – næh, ikke her. En dag ved fyraften stod mor uden for fabrikken og ventede. Jeg lod som ingenting, og først da hun kaldte, vendte jeg mig. Hun var ked af det.

– Mor, jeg skal altså videre, jeg har travlt, hvad vil du?

Jo, hun ville gerne have, at jeg flyttede hjem igen, hun kunne godt se nu, at hun havde været for streng, men det var jo, fordi hun var bange for, at det skulle gå galt for mig.

– Ved du hvad, mor? jeg klarede mig under krigen, så skulle jeg vel også kunne klare mig nu, hvor der er fred.

– Hvor bor du? – I rygsækken.

Det var ikke helt løgn, flere gange havde jeg overnattet i beskyttelsesrum, men mest på fiskerbåde og skibe i havnen.

– Man kan da ikke bare ligge ude, sagde mor, det kan man da ikke. – Jo, hvis man er nødt til det, kan man meget, og det er jo sommer.

Mor bad mig komme hjem, hun var ked af al denne ballade og ville garanteret gøre sit yderste for at få det gode forhold frem igen. Jeg flyttede hjem, og der kom aldrig et ondt ord mellem os fra den dag. Hun blev 89.

Min far var fuldstændigt tabt for omverdenen, han åndede kun for Kommunistpartiet. Gud og hver mand var jo medlemmer af partiet i de dage. En dag kom han og spurgte, om ikke jeg kunne skaffe en stor lastvogn. På Gaderhusarkasernen lå stadig nogle af vore folk, og jeg fik lov til at låne vor gode gamle prærievogn.

Fatter havde fundet nogle tyskerbarakker, og sammen med nogle partikammerater havde man omhyggeligt skilt dem ad og lagret dem diskret, medens man holdt vagt over tyvegødset, til jeg dukkede op. Prærievognen var forsynet med Bopa-mærker, og de blev nu malet over. Med den våde maling på siderne kørte vi nu ud og læssede på. Det var ikke småting, de havde samlet. Effektivt arbejdede man som besatte, for derefter stille og roligt at glide gennem byen, og vi fik kørt et par svingende læs mere. Det blev Kommunistpartiets hovedkvarter i de næste år på Amager.

Janteloven tages igen i brug

På arbejdspladsen var det retsopgøret og manglen på dagligvarer, der var samtaleemnet – man var utilfredse, og det trak for længe ud. Der var ingen tillid til politikerne. De ævlede og lod kapitalister og værnemagere, der havde spundet guld, gå fri.

Folk ville se blod – de ville have de værste forbrydere henrettet. Når man spurgte om min mening, trak jeg på skulderen og gik. Jeg havde set skriften på væggen:

Unge, vi røvrender jer

Og dag for dag blev vi røvrendt. Også af dem, vi troede, var vore egne. For nogle sølle ministertaburetter i nogle minisekunder solgte de sig til ineffektivitet og rævekagemetodik.

Den gode moral og de ofre, den kæmpende danske ungdom havde bragt, blev solgt til fordel for nul og en skid. Jeg følte flere gange, at Lille Svend og de andre døde kammerater måtte rotere i deres grave. Det var nu mere end nogensinde om at holde kæft, lav profil, træde vande, passe sit arbejde og frem for alt ikke gøre sig bemærket. Langsomt kunne jeg mærke et stemningsskift i befolkningen. Frihedskæmperne blev mere og mere upopulære.

Måske skyldtes det alt det svulstige råberi og måske, at alle følte magtesløshed. Politikerne snakkede folket efter munden, mens de kørte deres eget løb i korridorernes skyggefulde gange. Jeg havde i meget lang tid stået ved en produktionsdrejebænk og lavet det samme dag efter dag.

Meget høfligt, meget frontt spurgte jeg den nye værkfører, om der var chance for at få noget andet arbejde, noget jeg kunne lære noget af.

– Er du fræk? Du må da vide, sagde værkføreren, at her skal først og fremmest bestilles noget. Det er slut med at lege røvere og soldater, unge mand.

Jeg tror ikke, at han selv var klar over, hvor ond han var. Var jeg førhen tavs og indesluttet, var jeg nu nærmest stum. En kontorlærling pralede til højre og venstre om sine heltegerninger, alle Bopas store aktioner havde han deltaget i. De andre kom og spurgte »Kan det være rigtigt?«

Det eneste, jeg gjorde, var at sige, at jeg ikke kendte ham, og at de kunne tage ind på Bopas kontor i Klerkegade, hvor de havde et kartotek, måske kendte de ham dér. Det kom op på et klubmøde. Jeg blev spurgt, mit svar var:

– I kan spørge dér, jeg vil ikke blandes ind i mere, jeg har været blandet ind i nok.

Tillidsmanden tog ind på Bopas kontor og kunne på et senere møde meddele, at den unge mand var en fantast. Han blev forment adgang til værkstedet, og mester blev opfordret til at fyre ham. Selvfølgelig fik jeg skyld for at stå bag, så min popularitet blev ikke bedre på kontoret.

Jeg var så led ved det hele, at jeg gang på gang var ved at springe. De få glæder skulle være, når man var sammen med kammeraterne, men de sad i flotte officersuniformer og med penge på lommen.

Der var dog én af kammeraterne, der fornemmede min situation.

Vi sad på en restaurant, man bestilte bajere, masser af bajere, og jeg undgik fikst tjeneren ved at sige, nej tak, jeg er i bil. Så siger Ejvind Hansen, kaldet »Jens«:

– Det er sgu' da løgn, du har da ingen bil. Hvorfor bestiller du ikke en pils? – Jeg er ikke tørstig. – Det er sgu' da også løgn.

– Har du ingen penge?

Jeg fortæller ham, at jeg tjener til dagen og vejen ved at fange katte, skære gamle konservesdåser op, og at jeg er husvild. Jeg bol-ler mig til mine logier nu. Da han hørte, at jeg havde været husvild i næsten to uger, sagde han, at jeg ikke skulle mangle noget.

– Har du problemer, skal du komme med dem. Jeg kan ikke love dig andet, end at jeg vil gøre, hvad jeg kan. Det gjorde han så.

FOREDRAGSHOLDER

Det var modsætningernes verden. Igennem vinteren 1945-46 var der bud efter os som foredragsholdere. Jeg blev sendt rundt til forskellige afdelinger af Danmarks Kommunistiske Ungdom, men jeg levede ikke helt op til forventningerne. Det ebbede stille og roligt ud, fordi jeg ikke leverede varen. Man ville høre om de uforfærdede ungtkommuniste, der trodsede alle farer, kæmpende med et rødt flag mellem tænderne, stormende frem i revolutionens navn, medens geværliden knitrede.

Af og til følte jeg, at ligheden mellem mig og disse tilhængere af kampene ved Dybbøl Mølle var svær at få øje på. Når de bagefter sang nogle af de kendte arbejdersange, og jeg udtrykte, at det var det mest krigsliderlige gejl, jeg havde hørt, blev der er en mærkelig stemning.

I bedstefars afholdsloge gik det helt galt. Alle disse originaler med deres broderede veste og tingel-tangel hængende ned ad maven – alle havde de hyttet sig under hele krigen, nu ville de have noget om mord og brand og heltegerninger. Noget om ædel kamp for Gud, Konge, Fædreland og borgerskab.

Min bedstefar sad stolt og kroede sig, dette er min sønnesøn. Kan alle se mig? Er jeg ikke dejlig? Der fór en djævel i mig.

Næppe havde en forsamling nogensinde fået illustreret krigens rædsler, som her.

De fik en belæring med realistiske eksempler på, at selv små fredelige mennesker blev forvandlet, umenneskeliggjort, blev til uhyrer, til monstre. Som afslutning på aftenen fik de Amagerbanen, om, hvordan vi sneg os ind på »fredelige« soldater, mejede dem skånselsløst ned, sprængte dem i stumper og stykker. Levende berettede jeg om soldaten, der i sin sidste stund kaldte på sin mor, for derefter nådesløst at blive slagtet. De fik også besked på, at jeg – på bedstefars skrivemaskine – havde skrevet en rapport om aktionen, som vi jo skulle. Men den blev kasseret, fordi jeg blot havde skrevet, at vi havde dræbt et ukendt antal tyskere. Man ville have et mere nøjagtigt antal.

Næste rapport lød på, at Københavns Brandvæsen var blevet tilkaldt og havde fjernet to lig i nogenlunde hel tilstand og seks spande fulde af ligrester.

Oplysningerne havde jeg fået på Brandstationen i Markmandsgade.

I HJEMMEVÆRNET

Nogle hjemmевærnsfolk opfordrede mig til at blive hjemmевærnsmand, man skulle have en udstillingsgenstand, noget at vise frem. Min interesse steg betydeligt, da jeg kunne komme med på en udflugt til Oslo i en uge for 16 kr., og da jeg var i lære, ville man bede mig fri fra arbejde og betale for mig.

Det lød fristende, og jeg blev medlem i ca. 8 dage. I bussen op gennem Sverige kunne jeg ikke undgå at høre deres pralier, og det endte da også med, at jeg tog én ved vingebenet og sagde:

– Det er da dejligt at se dig igen. Du overlevede også. Den aktion, du taler om, lavede jeg sammen med min gruppe, så den har du åbenbart været med i, eller? Jeg blev kaldt John, hvad hed du?

Praleriet blev dæmpet, men jeg blev ikke populær. I Oslo blev vi trukket rundt til utroligt meget skvalder, og der var ikke gået mange timer, før jeg havde fundet et andet, betydeligt morsommere selskab. Med Politiets hjælp blev jeg dog fundet igen, men jeg blev nu ført i meget kort snor.

På en øvelse, hvor vi styrtede rundt på fjeldet i isnende, kold regn, var jeg den eneste, der mens mit tøj endnu var tørt, tog al inderbeklædning af og stoppede den ned i rygsækken.

Vi var uvant med at orientere os efter landkort på fjeldet,

sigtbarheden var stærkt nedsat, og vi var forkomne og trætte. Jeg sjuskede efter gruppeføreren. Han vred om på foden og jamrede – helten ville bæres. Vi fortsatte, men min sociale indsats var minimal. Da vi kom til en næsten lodret nedstigning på ca. 100 meter, blev det for meget for vor overkriger, og han stod og råbte om hjælp. Jeg foreslog gruppen, at jeg løb efter hjælp, og det blev vedtaget.

Kun få hundrede meter borte nede i skoven havde jeg nemlig set skorstensrøg. Hvor der er røg, er der ild, og hvor der er ild, er der varme – ikke dårligt. Her var hyggelige mennesker, jeg fik tørt tøj på igen. De lånte mig noget af deres, og jeg fik mad og varmt at drikke. Men jeg måtte forklare dem, at jeg havde et problem.

Det tog nogen tid for dem at forstå budskabet:

Jeg forklarede, at jeg tilhørte en »militær« enhed, der var faret vild, og ét medlem, en gæv kriger, skulle bæres. De foreslog selv at gå op og hente ham, men da jeg spurgte, om ikke der var norske krigere, hjemmeværnsfolk, i nærheden, blev vi enige om, at vi skulle bede dem om assistance, de var der jo til det samme.

Efter ca. en halv time på god vej havde vi fundet en Røde Kors station, og de sendte folk af sted til positionen.

*Hjemmeværnsbusserne
gjorde holdt på vej til
Norge*

*Dette var første og sidste
gang jeg promonerede i
uniform.*

*Bemærk støvlerne, det var
Lille Svends gave til den
forfrosne kriger - stjålet
fra en værnemagerfabrik..*

Mine tidligere værter havde, inden jeg forlod dem, indtrængende inviteret mig til at blive, og nu hvor mine pligter var udført, kunne jeg vel lige så godt opholde mig hér, som dér.

Jeg smuttede tilbage til dem, men ud på aftenen dukkede norske hjemmeværnsfolk op og spurgte efter mig. De var sure, de havde andet at lave end at lede efter mig. Det forstod jeg udmærket, men jeg havde jo ikke bedt dem fare rundt i vildnisset.

Snoren blev endnu kortere.

Næste dag skulle vi konkurrere indbyrdes og med nordmændene i skydning med forskellige våbentyper. Da vi lå med rifterne, havde jeg ikke mere travlt, end at jeg kunne se min »sårede« gruppefører tage omhyggeligt sigte, lukke øjnene og trykke af. Det var ikke pænt af mig, men jeg satte alle mine skud i hans skydeskive.

Selvfølgelig gik der kuk i det. Jeg tror, at vi hver især havde i alt 18 skud, og i hans skive sad omkring 24 træffere. Med maskinpistol gik det helt agurk, fordi jeg under krigen nøjsommeligt havde trænet og lært at skrive mit navn på husgavle.

Jeg blev kaldt op til skiven, man bad om en forklaring, det fik man så: Jeg havde givet dem min autograf, den var deres, gratis. De skævede noget, og det hvide i øjnene kunne ses, men de sagde ikke noget til mig. Med rekylgevær gik det absolut bedre, og her gjorde jeg mig virkelig umage.

Det var den engelske Brengun, som jeg havde prøveskudt før. Jeg kendte alle dens unoder og fik en medalje af blik, men forgyldt. Med fulgte retten til at bære den på maven. Den skinnede. Hjemme i Danmark var interessen for min deltagelse i hjemmeværnsaktiviteter kølnet noget, og da jeg undlod at trænge mig på og presse dem, ophørte mit medlemskab af sig selv.

En militærkarriere var næsten slut.

Min læremester løber fra vor aftale

Tiden slæbte sig af sted. Den følgende september skulle jeg stige i løn, men der var ingen ændringer i lønningsposen. Da jeg spurgte mester, om det var en forglemmelse, sagde han blot, at den tid, jeg havde været borte, skulle jeg stå længere i lære. Det var stik imod vor aftale, men hans kommentar var:

– Hvor står det? Den aftale var der da flere, der hørte, at vi indgik. – Kan du få nogen til at bekræfte det?

Med uforrettet sag gik jeg, dette var værre end krigen, dette var håbløst. Jeg ringede til Dora, Brandts kone, men Brandt var i tjeneste, og først i weekenden fik vi talt sammen. Da jeg fortalte ham, hvordan jeg hutlede mig igennem med katte, dåser og som husvild i perioder, sagde han, at det sgu' da var løgn.

Jeg fortalte ham om de sammenstød, jeg havde haft med mester under krigen, og at han nu ville have sin hævn. Enden på komedien blev, at Brandt sammen med Mogens Fog talte længe og indtrængende med min mester, og denne gik så ind på at holde vor aftale. Brandt stillede mig frit, forstået således, at hvis jeg ikke ønskede at fortsætte, ville han skaffe mig en anden læreplads.

Nu skulle man tro, at idyllen kom til at råde. Men dette, at jeg var gået til Brandt, gjorde kun tingene værre, og jeg fik tommel-skruerne på. Det arbejde, jeg blev sat til at udføre, var det rene idiotarbejde. Det blev mere og mere klart for mig, at man bevidst undgik at give mig helt bestemte opgaver, f.eks. at skære udvendige og indvendige gevind på drejebænken, et arbejde, der kræver nogen øvelse og rutine, og hvor chancerne for at brokke første gang, man udfører operationerne, ligger på over 50 procent. Formålet var efter min mening klart nok, at den skide sabotør skulle dumpe til svendeprøven.

Jeg gjorde tillidsmanden opmærksom på fænomenet. Han ville gerne gøre noget ved det, men hans klare opfattelse var, at det kun ville gøre ondt værre.

– Vi er flere, der har fulgt det lille spil, der foregår, og vi har snakket om, hvordan de mange små lorte her mobber dig, sagde han og gav mig det råd at bide overgrebene i mig og vente.

På ét eller andet tidspunkt blotter de sig.

– Hvis vi blander os i, hvilket arbejde du skal udføre, har vi tabt på forhånd, arbejdsgiverens ret til at lede og fordele arbejdet er en hellig ko. Samtalen hjalp på mit humør, og det opmuntrede mig, at jeg ikke stod helt alene.

SVENDEBREV VIA SVERIGE

Men det afholdt mig ikke fra, næste gang jeg mødte Jens, som arbejdede i Sverige, at bede ham gøre mig en tjeneste. Det gik i korte træk ud på, at han i Sverige meldte sig ind i det svenske Metalarbejderforbund i mit navn og derefter betalte kontingent i 5-6 uger. Planen gik på, at jeg derefter tilmeldte den svenske fagforeningsbog i det danske Smedeforbund, og at jeg betalte et kontingent dér i ca. 4 uger. Dette kontingent var på det tidspunkt højere end min ugeløn som lærling, hvilket gik stærkt ud over kattene i aldersrentekvartererne.

Svenskerne havde nemlig en helt anden opdeling af fagforeningernes faggrænser, end vi havde dengang. En arbejdsgiver kunne ansætte, hvem han lystede, der skulle ikke præsenteres svendebrev i Sverige.

Hvis jeg derfor fik en fagforeningsbog fra det svenske Metalarbejderforbund, burde det i praksis have samme virkning som besiddelsen af et dansk svendebrev. Vi trak operationen over så lang tid – selv om det kostede en hulens masse penge – for at få en vis sikkerhed for, at systemet fungerede, som jeg håbede på. Det var min mening bagefter at smutte til Sverige, og det ville derfor være noget ærgerligt at stå derovre med alle døre lukkede og med alle broer brudt.

En dag lå der et brev til mig derhjemme fra Smedeforbundets formand for smedelærlingene, som dengang var Thomas Nielsen, der senere blev formand for LO. Han bad mig møde i forbundet for at få en forklaring på, hvor jeg havde arbejdet i Sverige, hvor jeg arbejdede nu osv. Jeg havde på forhånd brygget en sandsynlig forklaring sammen. Han smilede meget venligt til mig og sagde så:

– Skal vi ikke hellere spille med åbne kort? Herinde vil vi hjælpe dig så langt hen ad vejen, vi kan, men vi kan jo ikke hekse.

Han ville nu have, at jeg skulle fortsætte og fortælle. Men jeg var tavs som en østers. – Du kan da lige så godt betro dig til mig nu, vi finder alligevel ud af sagens sammenhæng.

Men jeg troede ham ikke over en dørtærskel og forblev tavs. Han kunne ikke skjule sin skuffelse. Her ville han hjælpe af et godt hjerte og så mødte han kun mistro. Han skiftede derfor taktik:

– Okay, når du ikke selv vil, skal jeg betro dig, hvad vi ved,

vi har nemlig undersøgt sagen, og der er nogle ting, du har overset. For det første har vi her i forbundet en genpart af alle lærekontrakter, der bliver indgået, og din er her.

Han halede genparten op af en skuffe.

– Det andet, du har overset, er, at hver gang vi udsteder en ny fagforeningsbog, undersøger vi, om der er udfærdiget et svendebrev. Det er der ikke på dig, for du er først udlært den 1. september 1946, og der er jo stadig 9 måneder tilbage af din læretid. Jeg har talt med tillidsmanden på din læreplads, og han var ikke overrasket over dit forsøg på at smutte fra læren.

Han fortalte, at i den periode, hvor du tilsyneladende har arbejdet i Sverige, har du passet dit arbejde til punkt og prikke på din læreplads hver evig eneste dag. Da man kun kan være ét sted ad gangen, er denne svenske fagforeningsbog et falsum, ikke?

Jeg bekræftede ikke, hvorfor tilstå?

– Hvorfor indrømmer du ikke? Det er smart fundet på, og det er et flot nummer. Er det korrekt, når din tillidsmand udtaler, at du har været en særdeles aktiv sabotør i Bopa, og at du har været illegal i ét og et halvt år?

Det kunne jeg jo kun sige ja til.

– Jeg har tænkt meget over, hvorledes vi fra forbundets side kan hjælpe dig, for din situation er fandens dum. Vi foreslår dig, at du stille og roligt fortsætter din lære. Din tillidsmand roser dig meget, fordi du aldrig lader dig provokere, og han har aftalt med mig, at opstår der flere urimelige situationer, vil han underrette os, og vi går så ind i sagen. Det kontingent, du har indbetalt her i Danmark, får du refunderet, og hvis du går ned til kassen, ligger det klart samt 200 kr., som du kan betragte som en foreløbig gave. Hvad siger du til det?

– Jo, tak. Jeg havde noget svært ved at skjule min glæde, dette var da positivt.

– Med hensyn til din svendep prøve skal du ikke bekymre dig, svendene vil sammen med os bære dig igennem. Du vil bestå, det garanterer jeg for. Når du skal op til prøven, bliver du fulgt hele vejen, sluttede Thomas Nielsen. Glad gik jeg til kassen, det var dejligt endelig at møde forståelse og sympati.

MIT SVENDESTYKKE

Tiden var inde. Nu skulle jeg lave mit svendestykke, og flere skuemestre dukkede op. Én af dem var fra Smedeforbundet, og der var ikke tvivl hos nogen på værkstedet. Svendene overvågede hver eneste operation, jeg skulle udføre, de ville være fuldstændig sikre på, at jeg ikke kørte tingene i brokkassen. De dele, man arbejdede med til svendepøven, var stemplede med en nøgle, så hvis man lavede en fejl, var det færdigt arbejde – ud.

Mester prøvede at brokke sig til svendene over, at de hjalp mig i stedet for at passe deres arbejde. De gav ham rådt for usødet tilbage, og i usmykkede vendinger fik han at vide, at dette ikke ragede ham, han skulle blande sig udenom. Det frydede mig noget, da tillidsmanden tog bonderøven i skole og bad ham blande sig langt udenom. Dette var ikke længere mesters bord. Mesters omsorg for mit ve og vel nu forstod han ikke. Hvis han havde villet mig noget godt, havde han haft rig lejlighed til det.

Mester var ikke i tvivl, hvis han ikke føjede sig, ville han løbe ind i en arbejdskonflikt. Smedenens faste optræden undrede mig såre, hidtil havde ingen taget initiativ til at blande sig, men her havde man altså drøftet problemerne, man havde taget stilling, og man ville kæmpe for en sølle drengs rettigheder.

Der var tørre tæsk i luften. Næsten daglig kom fagforeningsledere og talte med tillidsmanden – ingen var i tvivl, heller ikke mester. Til fyraften pakkede jeg stumperne til mit svendestykke sammen for at tage dem med mig.

Da kom mester farende og spurgte:

– Hvorfor pakker du det ind?

Tillidsmanden kom mig til undsætning:

– Det er på min anbefaling. Det er efter mit råd, at Aage tager sit svendestykke med hjem. Så er han helt sikker på, at det ikke bliver saboteret. Ordet »saboteret« blev sagt med eftertryk og i et mere end hånlige tonefald. Svendestykket var færdigt, mit svendebrev var sikret. Nu var der kun at vente på godkendelsen, som var stensikker. Jeg kunne atter trække vejret. Mester havde tabt og gradvis ændredes tonen.

Endelig kom dagen. Traditionen tro gik man fra svend til svend

og drak dus. Jeg havde købt rigeligt med bajere og snaps. Stemningen var god, lidt løftet måske, men da jeg i frokoststuen sagde pænt tak til alle, der havde hjulpet mig under og efter krigen, gik der et sus igennem forsamlingen.

Der blev stille, da jeg fortalte, hvor meget de 30 kr. om måneden betød, og hvor fattige vi faktisk var under krigen. Jeg beklagede, at jeg ikke havde været særlig underholdende og munter, men det var svært for mig, fordi jeg havde mistet mine bedste kammerater i den beskidte krig, vi alle havde været igennem. På en stille, ligefrem måde tror jeg, de fik en forståelse for medaljens bagside. Efter frokost blev jeg kaldt op på kontoret for at få overrakt svendebrevet.

Man ønskede til lykke og ville give hånd. Ingen var i tvivl om min foragt, da jeg tog svendebrevet og gik. Min tavshed efterlod en flok middelmådigheder, der måske stille erkendte, at de havde været nogle skiderikker. Dagen sluttede jeg i ædru tilstand. Jeg har aldrig siden mødt nogen fra denne arbejdsplads.

En periode var slut, og dermed sluttede en periode for en ung mand nu på 21 år med et sind, arret som en gammel mands. Vel var min læretid ingen dans på roser, men én af kammeraterne, Johnnys, var værre.

Johnny var i lære som maskinarbejder på Hærens Våbenarsenal. Hans gruppe gennemførte en aktion mod arsenalet. Af frygt for at blive genkendt var han ikke med inde på fabrikken under aktionen. Hans opgave var på et givent signal at ringe ind til en værkfører, som man anså for at være pålidelig, og som derfor ville advare arbejderne.

Johnny ringede som aftalt, men værkføreren slog ikke alarm. Ved aktionen blev mange dræbt, deriblandt Johnnys onkel, som han satte overordentlig stor pris på. Endnu flere blev lemlæstet. Da Johnny i de glade befrielsesdage mødte op for at genoptage sin lære, blev han bortvist. Arbejderne ville ikke kendes ved ham.

Johnny forsøgte at leve med problemet, men han var den indadvendte type, og han havde ingen at snakke med om det. Hvor skulle man henvende sig, krisehjælp var et ukendt begreb?

Johnny løste selv sit problem.

Denne fremragende sabotør tog sit eget liv.

REJSELIV I DET KRIGSHÆRGEDE EUROPA

En individuel rejse gennem Tyskland var i de første efterkrigsår noget af et forhindringsløb, især når man som jeg konstant led af pengemangel, selvforskyldt ganske vist på grund af min ulyst til at nyde produktionslivets velsignelser.

Først skulle man have et permit, det vil sige et visum. Det fik jeg i det tidligere tyske hovedkvarter for Gestapo på Dagmarhus, hvor englænderne nu havde kontorer. Et permit gjaldt kun for rejse gennem Tyskland og kun for rejse med internationale tog, hvor soldater fra den pågældende zones besættelsestropper bevogtede hver vogn. Ind- og udrejse skulle ske indenfor 24 eller måske 48 timer.

Næste problem var, at man ikke kunne medføre fremmed valuta uden Den Danske Nationalbanks godkendelse, og at man kun måtte ud- og indføre 20 kroner. Hvordan løste man problemerne?

Vi kørte på tommelfingeren til grænsen, og at få et lift dengang var helt uden problemer, da næsten alle danskere var på røven. Solidaritet eksisterede endnu.

Ved grænsen gik man over til fods med kurs mod banegården i Flensborg. Her hoppede man op i et internationalt tog. Når togbetjenten dukkede op, forhandlede man sig diskret frem til en billetpris og foreslog ham betaling med cigaretter. Dagsprisen for en cigaret var 5 mark og billetprisen Flensborg-Basel i Schweiz på første klasse 94 mark.

Togbetjentens uge- eller månedsløn var 40 mark, altså 8 smøger. Næste problem var at komme af toget på en station i Tyskland, da det som sagt var forbudt blot at stige ned på perronen. I næsten alle tog var der mere eller mindre kønne, unge tyske piger, som soldaterne »underholdt« sig med, mod at pigerne fik en gratis rejse i luksustog. Som regel aftalte jeg med nogle af pigerne, at de med – skal vi sige – kælen, missekatteagtig, indbydende optræden skulle aflede soldaternes opmærksomhed, således at jeg kunne smutte. Igen betaltes med smøger.

Min bedstemor var som tidligere omtalt prøjser, og min far spurgte, da han hørte, at jeg ville et smut til Paris, om ikke jeg lige kunne lave en afstikker til noget af vor familie, som levede i en flygtningelejr ved Hannover.

Vi lavede en overlevelsespakke, og med den og de sidste informationer om familiens opholdssted drog jeg af. På banegården i Hannover drønedede engelsk militærpoliti ind på perronen og foretog en razzia, netop som jeg var hoppet ned. Op igen i toget.

Én af pigerne kaldte sagte på mig og viste mig nu, at hun havde lindet døren op til den modsatte side. I mørket sneg jeg mig af sted, men kunne hist og pist skelne nogle mistænkelige skikkelser. Pludselig startede et mindre festfyrværkeri fra maskinpistoler. Nogle af skikkelserne tog sig kærligt af mig og lodsede mig i sikkerhed. Forpustet begyndte jeg en diskussion med dem om tidens problemer, men snart blev jeg tryk ved disse forbrydere, som havde stjålet kul fra nogle togvogne. Vil I have en smøg?

Snart var vi så gode venner, at de hjalp mig ud til flygtningelejren, og meget sent nåede jeg frem til familien. Tante Bertha og hendes mand havde boet i en kulmineby i Ruhrdistriktet og var blevet 100 procent udbombet. De boede i flygtningelejren sammen med datter, svigersøn og et barnebarn. Tante Bertha havde ikke på noget tidspunkt været begejstret nazitilhænger, men var som de fleste bare flydt med strømmen. Alle de andre prøvede forgæves at forsikre mig om, at de altid havde været absolut svorne modstandere af nazistyre. Jeg gad ikke diskutere med dem, da de havde betalt og stadig betalte af på det nazistiske vanvid.

Oprindeligt havde der været to børnebørn. Under et bombardement søgte tante Bertha ned i kælderen med de to små børnebørn. Huset blev ramt af en fuldtræffer og styrtede sammen. Vand oversvømmede kælderen, og tante Bertha lå med de to børn på

Ved afslutningen af krigen var Europa én stor ruin.

Alle var enige om, at denne krigs dårskab ikke skulle gentages.

skuldrene i to døgn i det iskolde vand, kun med næsen over vandet, mens hun klamrede sig til et vandrør, for at de ikke skulle drukne. Det ene barn blev rablende sindsygt og blev anbragt på institution. Mange år senere spurgte jeg til dette barn. Det var stadig på institution og kom aldrig ud derfra.

Svigersønnen havde deltaget i de sejrrige, elastiske tilbagetog på Østfronten, men havde mistet pandebenet. Han var et hyggeligt syn. Når han gik rundt, bevægede han sig konsekvent med største forsigtighed, for hvis han ramlede hovedet imod, betød det en hurtig død, da den tynde hud, der erstattede vitale dele af kraniet, kun var et kosmetisk dække for hjernen, hvis pulsslag man kunne ane bag huden.

En sølvplade kunne have dækket hullet, men sølv var dyrt – og hvad, han havde jo kun været soldat.

ET SKROG – ET PYLREHOVED

I 1947 var vi fem Bopafolk, der tog på genopbygningsarbejde, organiseret af Verdensungdomsforbundet, ved en ungdomsjernbane i Jugoslavien. Rejsen fra Danmark til Jugoslavien tog tre uger gennem det krigshærgede Europa. Igennem Kroatien oplevede vi de områder, hvor enheder fra Frikorps Danmark havde boltret sig – grundigt arbejde.

Militærstrategien, hvis terror kan benævnes således, var den brændte jords. Ikke et hus stod urørt, alt var brændt ned eller jævnet med jorden. De sidste tyske terrorstyrker vinkede farvel fra et specielt indrettet tog, som pløjede svellerne op og dermed ødelagde hele jernbanenettet.

*Arbejdsbrigade
ved Beograd 1948
– her var vi under
bruddet mellem
Tito og Komintern
på vor vej til Bul-
garien.*

I Bosnien arbejdede vi nær en tunnel, og her købte vi postkort – nogle med en russisk tank. De blev sendt til Danmark, og ved soldaten i lugen skrev jeg – som en morsomhed:

»Her ser I mig«. Kortet blev opsnappet af det danske efterrettingsvæsen og med sine forbindelser til den danske presse sivede oplysningen ud, og sensationspressen slog det stort op. På forsiderne kunne man læse, at danske modstandsfolk deltog i den græske borgerkrig.

Tom og Ib var begge officerer i Hæren, men var på grund af mobberi blevet dygtigt trætte af forestillingen. Tilbage i fædrelandet arresteredes Ib og fik en dom på tre måneders fængsel for ikke at have formaliteterne i orden.

Straffen blev afsonet i Kastellets fængsel. En sammenligning mellem sagsbehandlings effektivitet for Ibs vedkommende med sagerne mod Schjødt-Eriksen og Hjalff belyser retfærdigheden i det danske retssystem ganske godt. Der er forskel på folk!

På vej hjem til Danmark hoppede jeg af i Prag, hvor jeg arbejdede i tre måneder. Her fik vi stillet en fri rejse til Stalingrad i udsigt, for som modydelse at deltage i genopbygningsarbejde. Niels var nødsaget til at tage hjem til sin gamle mor, og jeg forsøgte at ordne formalia for ham også. Men der gik kuk i det i sidste øjeblik (Den Kolde Krig var startet). Jeg havde ringet hjem og givet ham besked på, hvornår han skulle være i Prag.

Hans tur blev ret speciel, fordi han på banegården i Stuttgart glemte sin tegnebog med penge og billet. Derfor kørte han resten af vejen på lokumbillet, og da jeg modtog ham i Prag, bad han om min perronbillet. Jeg havde ingen, man skulle jo ikke ødsle med værdierne. Prisen har vel været knap 5 øre, men man havde vel sine principper. Surt sagde han, at hvis nogen skulle ryge på det her, måtte det være mig. Jeg var billigst, hans pas var friskstempelt.

Hen på efteråret fik Niels brev fra Stuttgart, hvor en tysker berettede, at han havde fundet en tegnebog med det og det indhold og spurgte, hvad han skulle? Niels bad ham i brev opbevare værdierne, til vi kom derned. Manden boede i Untertürkheim – byen, hvor Mercedesfabrikkerne lå. Mig undrede det noget, at Mercedes, som var en konkurrent til Ford og General Motors (amerikansk ejede), var bombet ned til sokkelhøjde.

Mærkværdigvis var Ford- og Opelfabrikkerne næsten ubeskadigede. Til gengæld var arbejderkvartererne jævnet med jorden.

Kapitalistisk militærstrategi?

Vi fandt den ærlige familie i en kælder. Manden manglede en arm. Den mistede han, da han med den 6. Armé (den blev udsløjet ved Stalingrad) tromlede igennem Frankrig. Han havde to døtre, én på 13 og én på 15 år. Begge havde amerikanske soldater (sorte) som midlertidige »kærestere«. De var familiens overlevelse. Vi snakkede frem og tilbage under vort ophold på et par dage.

Til min undren var den armløse mand med de to døtre, der som ludere betjente ikke-ariere, stadig nazist.

Vi fortsatte rejsen med lokaltog. Ruderne manglede, og brædder var i stedet slået for. Regnen dryppede igennem taget. Folk stank, regnvåd vintertøj og mangel på sæbe giver en speciel duft. Det var trøstesløst. Passagerer hagede sig fast overalt, på bufferne, på taget osv. Toget satte i gang med et ryk og standsede pludseligt. Noget var rivende galt. Ud gennem sprækkerne skimtede jeg en ung pige, som havde fået begge ben kørt over midt på lårene. Tyskerne stod sløve, apatiske og gloede, ingen gjorde noget. Jeg sagde til Niels, det er sgu' for meget, det her, nogen må gøre noget. Fat i rygsækken, og ud halede jeg én af mine skjorter frem, skar ærmerne af og lavede nogle kompresser.

Jeg bad tyskerne om at skaffe nogle pinde, som kunne bruges til at stramme og løsne kompresserne, og jeg spørger en moden herre, om han har ringet efter en ambulance – det har han ikke, og bandende siger jeg:

– Er der ikke én af jer elendige prøjsere, der vil gøre bare lidt.

Så siger manden: – Unge mand, lad mig overtage kompresserne, jeg har prøvet det før, det har du ikke, kan jeg se. Rejs dig, kig ud over byen og fortæl mig så, hvor i Helvede skulle den ambulance komme fra?

Jeg rejste mig og så kun grusdynger i sokkelhøjde. Toget blev derefter brugt som ambulance, første i Stuttgart holdt en ambulance. Lidt senere løb jeg rundt om et skarpt gadehjørne og ramlede ind i en krigsveteran, der manglede det meste af ansigtet – manden manglede det meste af underkæben.

Huden var rimpet sammen om en sprække, der skulle gøre det ud for en mund. Jeg gloede lige direkte ind i dette omvandrede uhyre og kunne slet ikke beherske min mavemuskulatur. Jeg brækkede mig, men nåede dog lige at skimte et par mere end ulykkelige øjne. Hvordan jeg skammede mig, kan jeg ikke beskrive, men lige så snart jeg var kommet nogenlunde til hægterne, løb jeg ham op, prikkede ham på skulderen og spurgte, om han røg.

Cigaretter og alt, hvad jeg havde af godt, kom frem, og hele tiden vendte han hensynsfuldt ansigtet bort. Han tog tingene, og nogle hæslige grynt var hans måde at sige tak på, han forstod mig. Jeg var ikke hans første møde med folk, der brød sammen.

Han gik. Hvorhen? Næppe hjem til kone og børn. Næppe til en kæreste. Sandsynligheden taler for, at han er gemt rigtigt godt væk og af vejen på en lukket anstalt langt ude på landet. Han har givetvis godt af den friske luft, og så er vi så dejligt fri for at møde fantomet. På gaden var han en levende plakatsøjle:

Mod krig. Mod Vold.

På en senere rejse besøgte jeg forskellige tyske institutioner. I mine ører lyder stadig rallen og piben fra ofrene for giftgasangrebene i Første Verdenskrig. Lydene mindede meget om en skotsk sækkepibe. Nu har jeg i mange år beskæftiget mig med handicappede, men det er mig stadig noget af en gåde, hvordan man har båret sig ad med at holde disse skamferede mennesker i live.

MØDE IGEN MED SVIGERFAR

De næste par år vagabonderede jeg, og traf så endelig en pige, Lilian. I 1947 og netop hjemkommet mødte jeg denne dejlige dame. Vi aftalte at mødes ved Sundby Remise kl. 19. Jeg ventede, ventede og ventede. Den blev fem minutter over, ti minutter over, om sider blev jeg enig med mig selv om, at nu kunne det være nok. Jeg ville ikke stå der og være til grin – enhver idiot med blot lidt omløb i hovedet kunne jo se, at én eller anden pige brændte mig af. Men i stedet for bare at skride, gik jeg hjem til hende og ringede på. En ældre, hvidhåret herre lukkede op.

– Må jeg tale med Lilian?

– Kom indenfor, hun er ved at gøre sig i stand.

I stuen sad vi lidt forlegne, jeg holdt kæft, det kommer man sjældent galt af sted med. Men han brød isen:

– Hvad laver du? – Joh, jeg er smedsvend.

– Nå, med den kulør, sagde han. Jeg var sort som en neger efter i fem måneder at have arbejdet ude i brændende sol... – Ja, jeg har haft arbejde i de varme lande.

Han fiskede efter mere, men nu syntes jeg, at det var hans tur til at løfte sløret.

Joh, han var smed på Hærens Ammunitionsarsenal.

Længe havde jeg siddet med en underlig fornemmelse af, at jeg havde set ham før. Nu var det sådan, at for at overleve som sabotør var det uhyre vigtigt, at man kunne huske ansigter, og at man kunne placere dem. Selv mange år efter krigen kunne jeg genkende mennesker, jeg havde mødt på én eller anden måde. For det meste kunne jeg ikke sige noget om, hvor jeg havde mødt dem, men bare mistanken om, at jeg havde mødt dem før, var nok til, at jeg tog mine forholdsregler. Pludselig gik der en prås op for mig:

– Sig mig, har du altid haft krøllet hår?

– Ja, men det hænder, at krøllerne forsvinder, men de kommer altid igen.

– Har du en cykel med en gammeldags engelsk lædersaddel med forniklede spiralfjedre og en hjemmelavet bagagebærer lavet af fladstål? – Det var dog kattens! – Så var det dig, der var med ude på Køge Landevej, da I fik nøglerne og tegningerne.

Lilian var faret forvildet rundt i ikke ret meget, men var efterhånden blevet påklædt og klar til afgang, og hun blev noget forvirret, da hun stak næsen ind og så os hygge-grine og snakke på livet løs, som havde vi kendt hinanden i hundrede år.

Nu havde jeg ikke megen lyst til at gå i byen, for jeg ville gerne snakke videre med en gammel krigskammerat.

På væggen hang et oliemaleri, som jeg straks genkendte og sagde:

– Det er jo Siemens i Ryesgade, da den ryger.

Maleriet var en gengivelse af fabrikken, da den røg op til Vorherre. Han havde fået billedet af en kammerat ved navn Anker Landberg.

– Jeg tror, jeg har mødt ham, sagde jeg, men blev han ikke kaldt kunstmaleren eller snedkeren?

Landberg var kurér for Ejgil Larsen og var én af dem, der hentede »varer« hos Christian. Igennem flere år havde Christian troligt kørt ud gennem vagten på Hærens Ammunitionsarsenal med en taske på stangen og en pakke på bagagebæreren. Han var selvfølgelig blevet stoppet mange gange og kontrolleret, men da det kun var optændingsbrænde, holdt vagterne – som efterhånden kendte ham godt – til sidst op med at kontrollere ham. Christian var udlært på B&W og blev en del af det politiske miljø her, hvilket betød, at han var kommunist. I de første krigsår var kommunisterne upopulære pga. Finlandskrigen og Ikke-Angrebspagten mellem Sovjetunionen og Hitlertyskland. Han mistede derfor alle sine tillidsjob på sin arbejdsplads.

Da Kopa startede, manglede man stort set alt, og Christian blev – så vidt jeg kan vurdere – den eneste ansatte i Hæren, der levede »varer« til modstandsbevægelsen.

Christian Johansen var et af Kopas første medlemmer. Han var ansat på Hærens Ammunitionsarsenal, og herfra smuglede han ammunition og sprængstof ud. Han blev min svigerfar efter krigen, og senere tog han navneforandring til Staffe.

*Her er et af »beviserne«
på, at vi var blevet farlige
»samfundsfjender«:*

Lilian ved toget til Bukarest.

SAMFUNDSTRUSSEL – VI ER FARLIGE IGEN

Lilian og jeg har siden holdt sammen og stiftet familie. Lilian var ansat i Krigsministeriets 3. kontor, men da efterretningstjenesten fik nys om hendes forbindelse til mig og vore rejser i Øst-europa, blev hun forflyttet fra Hærens Arkiv til en saltkælder fra Christian den Fjerdes tid.

Efter krigen slap alle søfolk, der havde sejlet i allieret tjeneste, og sabotører for militærtjeneste i fredstid, men ved mobilisering ville vi blive indkaldt.

*Bekendtskabet med
Lilian var
farvel til va-
gabondering -*

*recepten var
arbejde, det
er mig længst
til højre i bil-
ledet.*

Lilian og jeg blev gift i 1949. Hun var dengang ansat i Krigsministeriets 3. kontor – men da man fik nys om vore rejser i Øst-europa, blev hun flyttet til en kælder, hvor hun kunne få lov at støve krigen i 1864 af.

Under flere kriser, Påskekrisen i 1947 og senere Koreakrigen, hvor krigens hæslige spøgelse stod og grinede i kulissen, blev jeg pr. telefon advaret af mig ukendte personer om, at der var overvejende risiko for mobilisering, og at jeg derfor ville blive interneret. Igen var jeg blevet farlig for vort samfund og fædreland. Hvis jeg forduftede – gemte mig – var det galt, og jeg ville kunne blive underkastet militær strafferet.

Da jeg var blevet familiefader med de deraf følgende pligter, søgte jeg om at blive slettet af lægdsrullen og måtte derfor møde på session. På sessionen bad man om en forklaring:

– I overtræder gældende lov ved at spørge. Det eneste, jeg er forpligtiget til at udtale, er, at det er imod min overbevisning at bære våben, og det har jeg gjort, så kan der vel ikke være mere?

Inden dette møde havde jeg opsøgt foreningen Aldrig mere Krig og var nøje blevet informeret om mine pligter og mine rettigheder. Officererne – og der var mange denne dag – siger så: – Det ved vi godt, men det er jo ikke hver dag, vi ser én som dig.

De pressede, og da jeg derefter betroede dem, at jeg var medlem af Jehovas Vidner, sagde de grinende:

– Åh, hold da helt kæft!

Og det har jeg gjort lige siden, men nu syntes jeg, at tiden er inde til at bryde tavsheden.

En dag er det for sent.